

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Capvt Primvm. Primus in tentatione resistendi modus, Vigilare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

elegit Judam Iscarioten, quem noverat fore furem & proditorem? Eximiè & amplè respondent ad ista, Cyrillus, Hieronymus, Ambrosius, alii. Ex his nòs strictim paucula libemus. Ambrosius de paradiso differens: *An sciebat, inquit, pravarium Deus Adam mandata sua, an nesciebat? si nesciebat, non est ista divina potestatis assertio. Si autem sciebat, & nihilominus sciens negligenda mandavit, non est Dei aliquid superfluum præcipere. Si persuasit autem præcipit primoplasto Adæ, quod eum noverat minime servaturum. His respondens Ambrosius: Nec in eo, inquit, lasus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas quia electus est. Non enim necessitatem Deus vel illi prævaricationis, vel huius perditionis imposuit, quia uterque, si quod acceperat, custodisset, à peccato abstinere potuisset. Ergo non in mandante culpa est, sed in pravariante peccatum est. Quod in Deo fuit, ostendit omnibus, quia omnes voluit liberare. Ergo & Adam & Judas prævaricationis convincitur, quia & ille mandatum accepit, ne laberetur, & hic in Apostolum adscitus est, ut vel beneficio Dei à prodicionis affectu revocaretur: ut ita dum alii redarguuntur, Deus prodesset omnibus. Ne contra Pelagianos, c. 2. que enim ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum præstiterat, sed præcipit Deus, quod ille fuerat propria voluntate facturus. Liberum animal, ait Cyrillus, est homo, & potest, sive dextrum, sive sinistrum iter, virtutem aut vitium eligere. Ergo Deus non vult nos nihil agere, ne dormiamus, sed neque vult nos viribus nostris fidere, & totum agere, ne superbiamus. Non totum operatur Deus, ne otiemur;*

Ambros. 12. 4. l. de paradiso c. 8. mihi pag. 99.

Deus non imposuit Adam necessitatem prævaricationis, nec Judæ perditionis.

Hieron. l. 3. contra Pelagianos, c. 2.

Cyrill. l. 4. in Iohannem cap. 30.

A nec totum nobis permittit, ne gloriemur. Ita proflus & tentationibus nos infestari permittit Deus, ut purgemur à noxiis, erudiamur ad submissionem, probemur ad fidem, exercemur ad promeritum & coronam. Vires etiam tentatis sufficit, ut id resistere possint tentatori. Labuntur & corruunt? id ignaviae suæ, non præscia cognitioni divinæ imputent vitio suo vincuntur, non quia vincendos præscit Deus, qui omnes homines vult salvos fieri. Nullam pereundi legem divina prævisio & præscientia ulli hominum imponit. Vincendum te, damnandum te prævidet Deus, quia pugnare non vis, & vincere recusas, quia te ipsum damnas. Non tamen ideo causa tuæ damnationis divina est prævisio, sed causa divina prævisionis tua est damnatio. In omnibus Deus & misericors & iustus est.

Idcirco Jobi vocibus divinam opem affiduè imploremus; *Libera me, Domine, & pone me juxta te, & cuspis tuis manus pugnet contra me.* Pugnam, Domine, non detreco, tentari non refugio, sed tu, mi Deus, da mihi cor invadendum & manus ad prælium exercitatas; da spiritum relictum, qui te unum respiciat, tibi uni fidat, à te uno præmium expectet. Me igitur juxta te pone, & nullos hostium exercitus formidabo: adsint omnes Luciferi phalanges, & quidquid formidabile claudit orcus, in me unum omnia diabololorum agmina ruant, non trepidabo, tuus, mi Deus, auxiliis fretus. Timere nescit, qui calum pro clypeo gerit.

P A R S T E R T I A
D E
D I V E R S I S R E S I S T E N D I M O D I S.

CAPVT PRIMVM.

Primus in tentatione resistendi modus,

VIGILARE.

Iohannes Abbas dicere solebat: In hac vitâ, quæ tentationibus plena, ita se homo habeat, perinde ac si in culina sedeat inter luculentum igne focum & alienum aquâ plenum medius: si ignis nimium invalescat ad mantum aqua est, quâ ignem reprimat: si caro lixanda sit, in promptu ignis est, quo aquam ferverfaciat. Ita tentato, inquit, agendum: noris, ille, quæ singulis quibusque tentationibus antidota opponat.

De tentationum natura, deque tentatoris genio dictum: Nunc porro dicendum, quâ ratione tentationibus sit resistendum. Primum omnium est Antridorum, Vigilantia. Quàm ea sit necessaria in tentationum pugna hoc caput explicabit.

§. I.

SI puer scholæ literariæ sit mancipandus, prima omnium quæstio est, num aliquid ingenii ad discendum adferat. Nam si ingenium sit pingue, durum, infelix, fractum indocile, ah mihi pater, quid Musis filium obtrudis? quid asinum ad lyram admoves? ad incudem, ad stivam applica: in scholis tanta tarditas ingenii vix quidquam capiet. Ad discendas literas opus est ingenio. Ita proflus cum tentationibus sermo instituitur, pæne omnium est quæstio: Num cordatus est? Num hostis vul-

C tum subire audeat? quos animos gerit in prælium, num vir est? Nam si pavidus sit, & pelliculæ suæ metuens, apage hunc leporem à castris & armorum ulu. Pessimus in præliis comes est timor. Animus prætrepidus, non pugnam cogitat, sed fugam; jam victus ante cõgremium, victoriæ nihil speraverit. Idcirco Gedeon volente Deo proclamari iussit: *Qui formidolosus & timidus est, revertatur. Et reversi sunt ex populo viginti duo millia virorum, & tantum decem millia remanserunt.*

Militia & tentatio est vita hominis; si militi desit animus, frigebit pugna, nulla erit victoria. *Hic animus opus Anea, hic pectore firmo.* Ergo ante omnia, qui Christo militat, generoso se pectore ad vigiliis & labores alacriter perficiendos. His positus,

Primum adversus tentationes munimentum est VIGILANTIA. Quàm ea summè necessaria sit homini tentato, eximiè differens Bernardus: *Donec in carne est anima, inquit, inter spinas profectò versatur, & necesse est, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos.* Quid si lilium est ipsa juxta sponsi verbum, videat quàm vigilem sollicitamque esse oporteat super custodia sui. *Supra undique spinis hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim vel levissimam spinæ punitionem ulla tenus sustinet floris teneritudo, sed mox ut modicè premittitur, perforatur. Bene pingeris, si compungeris, multi cum sentiunt poenam, corrigunt culpam: & talis dicere potest, Converteris sum in arumna meâ, dum configitur spinæ. Spina culpa est, spina pæna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. O candens lilium, ô tener & delicata, flos, increduli & subversores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis. In terrâ sunt, in aère sunt, in carne tuâ sunt, versari in his, & minime ledi*

divina potentia est, non virtutis tuae. Sed confidite, inquit, quia ego vici Mandum. Etsi igitur undique tibi intendi proficiat tribulationum tanquam tribulorum aculeos, non turbetur cor tuum, neque formidet, sciens quia tribulatio operatur patientiam, patientiam probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Considera lilia agri, quomodo inter spinas videntur & nitentur.

M. Caro, quod Julius Sextus memorat, urbem obsedit, quam vigilantia civium acerrimè tuebatur. Sed eam demum hoc stratagemate Cato cepit. Abitu simulavit veluti solutâ obfidiōne. Sed ad eò procul non abiit. Urbis quartum jam diem ab obsessorè libera, hinc malè secuta, vigilias laxare & hostis oblivisci cœpit. At Cato per vias ignotas & avias regressus, & eandem civitatem vi subitâ incursans die quinto expugnavit. Vigilantes vincere nequiverit, improvidos & dormientes facile superavit. Hoc militiæ millies iterumque millies factum. Tot urbes, tot munitiones expugnatae solius vigilantia defectu. Quemadmodum verò in bellis princeps adversus hostem munimen, ita in repellendis tentationibus prædium summè necessarium est, Vigilare. Atque hinc in divinis libris assidue illud ingeritur: Videte, vigilate. Quod autem vobis dico, omnibus dico; Vigilare.

Rem memoratu dignissimam refert Pelagius Germanæ de in tentationibus vigilantia.

§. II.

Religiosus senex in Thebaide habitans discipulum exploratæ virtutis erudit. Huic vesperti potissimum præceptiones sacras, & quæ ad animi cultum faciunt, instillabat. Spirituali prælectione finitâ, præcationes unâ inibant. Nec enim ante quidquam quieti datum. Cum verò admiranda senis abstinentia illic locorum venerationi esset, complures aliunde adventantes ad senem revolvebant. Hos ille hospites saluberimis monitis ad optima vitæ instituta formabat. Ita quandoque sermo in serum vesperem protrahitur. Fuit ut primus senex à sâtris hinc colloquiis fatigatior contideret, nec tamen discipuli negligenter institutionem. Dum ergo loquitur, quod pronissimum jam fessio, in somnum labitur. At verò juvenis nec ante orationem abire, nec dormientem excitare ausus perstitit vigil & silens, dum magister sponte suâ expersilceretur. Interim & ipse discipulus graviter tentari somno, eique vix amplius posse obducari; sed & cogitationes insuper molestissimæ hominem ad impatientiam sollicitare: quid istas hinc simplicissime insans, cur non dormitum abis? dormiat senex, quamdiu habet: tu verò quid frustra te maceras vigilando: nimis fatuus es, nisi actutum te quieti mandas. At nihilominus constans juvenis tam somni quam impatientia victor perduravit usque dum senex evigilaret. Nec illi tamen somnus & eadem cogitationes illæ defuerunt esse molestæ; iterum iterumque ac quartum & quintum, imò & sextum ac septimum tam à suis tentationibus identidem vellicantibus, quam à somniferâ vi assidue urgebatur ad quietem. Nam tentator septies distinctis aggressibus eum invadens hoc semper inculcabat: Expectas frustra: & forsitan ob nimiam simplicitatem istam objurgaberis. Ergo abi & dormi. At bonus juvenis se sibi extorquens, & sopori & dæmoni tentatoribus geminis constanter restitit, ad dormientis latus vigilando. Noctè mediâ demum evigilans senex & discipulum cernens insomnem: Cur, inquit, non ivisti cubitum? Cui ille: Quis non dimiteras me, Pater. Et quare, ait senex, non excitasti me? Verebar, ait juvenis, tuum tibi turbare somnum. Ambo igitur in matutinas preces descenderunt. Finitis illis iustus est juvenis secedere cubitum. Dum ergo senex jam solus ac meditabundus sedet, sublimè raptus videt ornatissimum locum, & in eo solum, inque solio septem coronas. Miratur & quatit, cui solum istud, cui coronæ illæ forent paratæ?

A Responsum est: Discipulo tuo. Locutus & sedes prioritate, septem coronæ nocti præteritæ debentur. Ad ista senex attonitus & tremens discipulum accessit, & Dic enim verò candidè, ait, quid nocte hac feceris? At modestus juvenis velut reprehensus: Da veniam, Pater, nihil feci. Hoc senex loquens modè interpretatus, jamque avidius queritans: Mihi crede, ait, non desinam interrogare, eam ingenuè, quod res est, fatearis. Dic igitur, quid boni hac nocte feceris, vel cogitaris. At ille vix habuit, quod diceret. Nec enim malè sibi conscius: Ignosce mihi, mi Pater, ait, hoc unum habeo respondere; somnus non leviter, sed & meæ me cogitationes urgebant, ut hinc abscederem & dormirem, & quamvis somno ac cogitationibus oblectarer, identidem tamen redibant, idque sexies aut septies. Ita pæne cessissem à somno victus. Quia verò nondum pro more dimissus fore fueram, hic permansi, & ut cœpi, adversus somnum pugnavi. His auditis senex, quamprimum intellexit, quod suus discipulus quoties soporiteræ tentationi restitisset, toties coronam aliam atque aliam promeruisse: sed horum nihil discipulo exponens, ne vanæ gloriolæ causam suggereret: Bene est, fili, aiebat, tu jam abi ad tua. Hæc autem aliis, ut gesta sunt, narravit ex integro Acceta, ut discerent omnes, quanta Deus præmia iis persolvat, qui vel cogitationibus solum resistunt. Bonum igitur est, ait Pelagius, ut homo sibi seipsum extorqueat propter Deum. Nam regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

B Hic duo singulariter observanda. Primum, Longanimitas in omni actione licet vilissimâ, quanti sit momenti. Persistere, durare, perseverare, virtutum omnium coronis est. Alterum, si Vigilantia in rebus etiam minutis tam est pretiosa, quanto ea pretiosior erit magisque necessaria in rebus animi, & causâ salutis.

§. III.

C Hinc illa cohortationes tam senæ Christi & Apostolorum. Hinc vociferatur Petrus: Sobrii estote, vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circum, quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide. Ad eandem vigilantiam extimulans Cyrillus: Opus est, inquit, sobriâ mente ac vigilantibus oculis, ne zizania recipiamus pro tritico, ne pro ove lupum, ne diabolum pro Angelo bono. Hic oportet esse Argum. Quod si mille habeamus oculos, & oculi simus toti, hæc omnes convertamus: nam & hostis noster dies noctesque innumeris ac insomniis oculis nos obsevat. E fraude unitâ discamus ceteras. Aut enim satanas actionem bonam impedit, aut inficit, aut corrumpit. Ut preces veritatis & elemosynas impediatur, variis rationibus pugnat, cur preces omittenda, elemosynæ non dandæ. Quod si nequeat impedire, conatur inficere: nam etsi præcationes & jejunia aliæ actiones præclaræ non desint, si tamen desit pura intentio, jam infecta est actio, jam vici sumus. Si nec impedire nec inficere possit actionem, studet eam corrumpere. Nam quamvis actio sit bona, nec malus sit finis, si quis tamen incipiat ipse sibi placere ac mirari se, opus quantumvis pulchrum jam tamen est corruptum. Ergo vigilate: nam hostis omnes prævertit, & omnem, si possit, ad sanctimoniam intercludit aditum, actiones bonas aut impediendo, ut diximus, aut inficiendo, aut certè quâ potest corrumendo. Pergraphicus lycophanta, versatissimus est sophista, syllogismos facit tricornes, ut si primum vel alterum cornu non feriat, tertium certè lædat.

Hinc Christus ipse vigilantiam toties commendans: Videte, inquit, vigilate & orate. Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate. Vigilare & orate, ut non intretis in tentationem. Quicumque non vigilat & orat, tentationes non propulset: neque solum tentabitur, sed tentationi etiam succumbet, & intret in tentationem. Idcirco & Joannes

Math. c. 11. vers. 12. Duo observanda: 1. Longanimitas in omni actione ne quati sit momenti. 2. Vigilantia est pretiosa rebus minutis.

1. Petr. c. 5. vers. 8.

Dæmon si non potest impedire bonam actionem, studet eam corrumpere.

Marci c. 13. v. 33-37. Matt. c. 26. vers. 41.

nes Domini discipulus vociferatur & monet: *Esto vigilans, & confirma cetera.* In quo igitur, dices, hæc vigilantia consistit? *Hoc* Apostolorum princeps commonstrans: *Sobrii estote, ait, & vigilate.* Sobrietas mater vigilantia: quemadmodum gressus & crapula somni & negligentia: quisquis vult esse vigilans & navis, sit sobrius. Et sicuti non ad unam solum civitatis portam vigilandum, sed ad omnes: ita in homine non aures tantum, sed & oculi, sensusque ceteri omnes, quisque in statione sua propriam animi tutelam excubet. Ubi primum hostile aliquid observatur, mox ad arma convolandum. Ita Hebraeus Sapientis monet: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Adem & natura nos docet, quæ cor humanum medio ferè corporis situm aggeribus & propugnaculo non simplici munivis pelle, ossibus, carne ac costis circumvallavit. Quod si cor, non magna carnis particula, quæ vulturi non sufficiat in prandium, ita eræ communienda, quam vigilanti solertiâ, quibus propugnaculis sepandus erit animus nullâ re creatâ, sed Deo solo faciendus. In hunc usum norit animi custos, quid cuique tentationi, quid avaritiæ, quid libidini, quid Iracundiæ vel Invidiæ, quid elationi vel Invidiae opportunè obiciat ad animi munimentum.

Ergo *vigilate & sobrii estote.* Quod & Paulus frequentissime iugeminans: *Propter quod vigilate, inquit, vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini. Orationi insistite, vigilantes in eâ. Igitur non dormiamus sicut & ceteri: sed vigilemus, & sobrii simus.* Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua. Augustinus divinas voces secutus: *Sic clausit Evangelium, inquit, Vigilare. Si ergo dormituri sumus, quomodo vigilabimus? Corde vigila, fide vigila, spe vigila, charitate vigila, operibus vigila: Hodie laboramus, & lampades nostras inter ventos sæculi huius tentationisque fluctuante, sed ardeat in robore flammæ nostræ, ut ventus tentationis augeat ignem potius, quam extinguat.*

CAE V T I I.

Alter resistendi modus,

PRINCIPIIS OBSTARE.

C Allidissimus ex orco tentator plurimis iisque sanè diversis utitur vasmachis & artificis ad impugnandum. Compendio nunciemus. 1. A tentatione aliquanto tempore interquiescit, & ita obsidionem ceptam non solvit, sed interjungit, ut obsessus ad securitatem noxiam, aut elationem vanam defluens arma ponat. Subito adest ab inferis pollicentes actor, & occurrat inermem. 2. Virtutis actiones suadet, sed immoderate exercendas: exempli gratiâ, peregrinationem nimis longam, flagellationem, nimis severam, abstinentiam nimis rigidam & immoderatam suggerit. 3. Suam homini pietatem nullâ re turbat, modo unicum idque vel minimum in ædes ostiolum servet apertum, per quod liberè inferpat. Et talis subinde tentatio ab homine non deprehenditur, dum eum mors evocet. 4. Diversis devotionibus, quas vocant, non raro insigniter fallit. Sunt qui pio impetu choreas, sunt qui vinum, sunt qui tesseras & chartulas pictas ejurent. Sed remittente hac subitâ devotione invitat alicubi nova occasio, & hi boni iterum saltant, iterum potant, iterum lulant, aliâque ejurata iterum frequentant. 5. Non paucos ad preces impellit. Hi precantur quidem, sed cursim, oscitanter, perfunctorie: hoc enim unum agunt, ut orent quàm plurimum; quàm attentè orent, id parum laborant. Hinc subinde minus curant officium suum, ut plus vacent intemptivis precibus suis, ob quas sibi à Deo putent omnia deberi. 6. Ad elemosynas concitat nonnullos, qui eo nomine per fas & nefas undique corradiant, quod largiantur. 7. Plurimis ardorem ani-

mi & zelum, sed imprudentem & immoderatum injicit, quos specioso nomine ad iram, ad vindictam, ad punitionem injuriosam pertrahit. Venena scilicet non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbræque virtutum. Ita diabolus sæpissime fallit sub schemate & larvâ honesti, sub specie Angeli. *Nolite locum dare diabolo.* Vigilandum, quod proximè monuimus, & *Principiis obstandum*, quod isto capite docuimus.

§. I.

Petrus Chrysologus de Domino Jesu tentato discipulo: *Diabolus, inquit, semper primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quod ea subvertere fundata non possit.* Tu ergo *Principiis obsta.* Monitum saluberrimum ad omne quidem vitium arcendum, singulari tamen studio ad tentationes superandas observandum. Cùm morbi sententiam commoriuncula, occurrendum est morbo antequam penitus insederit; si permittatur ingravescere, vix ullis demum remediis cedet, magis ac magis crudefcet, dum ad summum perveniat incrementum. Cur primis motiunculis non resisti? Jam actum est de sanitate. *Valedic vitæ, ac morere.* Ergo.

Principiis obsta, serò medicina paratur, Cùm mala per longas invaluerit moras. Hoc omnes sapientes monent, hoc universis medicorum senatus imperat, hoc quotidiana docet experientia. E vero cecinit nebulosus Satyricus *Elleborum frustra, cum jam cutis egra tumebit. Poscentes videas: Venienti occurrite morbo.* Aristoteles scito: *Principium rei cuiusque maximum est, quippe quod rei dimidium sit.* Num quis equitandi artem calleat, hoc ipso scitur principio cùm equum conscendit. Vix ullus est hostis tam potens, cui principio non possit obfisti. Ergo antequam rotas vires colligat, invadendus & dissipandus est. Ad mores hoc transferens Hieronymus: *Dum, inquit, parvus est hostis, interice, ut nequitia elidatur in semine.*

Si puerulus in ludo litteratio Alphabetarum & prima litterarum elementa discat, dicarque A. proximum est, ut dicat etiam B. & C. & D. indeque ad reliquos Alphabeti characteres transeat. Qui Saranæ ludimagistro versutissimo pronuntiavit A. qui dixerit *Admitto* hanc cogitationem. Hic nondum quidem totam combibit malitiam, sed cras, aut perentide alterave hebdomade alterum sequetur elementum, dicereque hic discipulus B. *Blandior* huic cogitationi. Proximum est, ut audiat & C. *Confero* huic cogitationi. Neque hic subsistet, sed à C. ad D. progredietur, & quod ausus est *Cogitare*, non verebitur *Dicere*. Brevi transibit ad E. & *Exempla*, quæ verbis, quæ gestibus perniciose edet. Prioribus elementis conjunctum hæret F. *Quod Cogitare*, quod *Dicere*, quod gestibus Exhibere non erubescimus, id demum nec *Facere* verecundamur. Hi progressus sunt in scholâ cacodæmonis. Ita satanas suos crudit discipulos. Nec enim feriat hic magister, dum sui totum calcant Alphabetum.

Beatus ergo qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram, *Perfæ ac Medi Cyro* militantes cùm vastarent Babylonem, infantes alliserunt ad parietes. Hinc fortunatus & felix Cyrus, qui expugnata Babylone factus est monarcha celeberrimus, aliis ad parietem parvulis, ne ulla impiæ stirpis remaneret posteritas. Augustinus, Hieronymus, Hilarius: sic, ajunt, initia tentationum ad petram Christum allidenda. Beatus, qui tentationem eliminat, antequam increfcet.

Suadet celestis sponfus: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demolimur vineas.* Vulpes vult capi antequam adolefcant, ne fructus optimos carpant, & vineas suffocent. Origeni vulpeculæ sunt cogitationes pravae, quæ in ortu